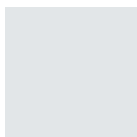
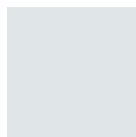
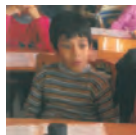


Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë
Departamenti për Politikat e Arsimit Parauniversitar
Divizioni i Arsimit me Nevoja të Veçanta



ARSIMI GJITHËPËRFSHIRËS E Drejtë e Secilit

Broshura i dedikohet shkollave nxënësve, mësimdhënësve dhe prindërve në institucione parashkollore dhe shkollave fillore dhe të mesme të ulta dhe të larta. Qëllimi i broshurës është promovimi i arsimit gjithëpërfshirës në Kosovë

Shkurt 2014



Politikat e MASHT-it lidhur me arsimin gjithëpërfshirës

Arsimi gjithëpërfshirës është pjese integrale e gjitha politikave të Ministrisë së Arsimit Shkencës dhe Teknologjisë, si e tillë bene të mundur që arsimi në Kosovë të jete në përputhje me trendët bashkëkohore të arsimit. Përpjekjet për arsim gjithëpërfshirës kane filluar vite me herët por me Ligjin për arsimin parauniversitar 2011 dhe ligjet tjera arsimi gjithëpërfshirës tani me është realitet dhe i tillë ka bere që të koncepti i gjithëpërfshirjës të behet pjese e të gjitha politikave të MASHT-it. Dokumentet që sigurojnë arsimin gjithëpërfshirës në Kosovë:

- **Ligji mbi arsimin parauniversitar 2011-** Gjithëpërfshirja si koncept e përshkon tere ligjin i cili është i bazuar në deklaratën e Salamankes mbi gjithëpërfshirjen dhe Konventën mbi të për drejtat e njeriut.
- **Korniza e kurrikulumit të Kosovës (KKK)** -Një nga parimet kryesore mbi të cilat është ndërtuar KKK është gjithëpërfshirja. KKK është në linjë me Arsimin për të Gjithë dhe Qëllimet Zhvillimore të Mileniumit.
- **Standardet për edukimin parashkollor-** siguron qasje gjithëpërfshirëse në edukimin hershem ku në qendër është fëmija dhe arrijtet e tij në periudha të caktuara moshore dhe në fusha të ndryshme zhvillimi.
- **Standardet për shkollat mike për fëmijë-** Koncepti i shkollave mike për fëmijë mbështetet në Konventën për të Drejtat e Fëmijës dhe paraqet qasje gjithëpërfshirëse që ndërlidh aspektet e reformës në arsim dhe e cila e vendos fëmijën në qendër të vëmendjes në të gjitha aktivitetet që organizohen dhe zbatohen në shkollë.
- **Plani Strategjik për Arsimin e Kosovës 2011-2016 (PSAK)**-Plani Strategjik për Arsimin e Kosovës 2011 -2016 (PSAK) është një plan pesëvjeçar që lidh arsimin gjatë gjithë jetës me përfshirjen në arsim dhe një model për të arritur të gjithë nxënësit si dhe ofron mundësi të barabarta në arsimim cilësor për të gjithë. Në këtë plan strategjik arsimin e fëmijëve me nevoja të veçanta i referohet Planit strategjik për gjithëpërfshirjen e fëmijëve me nevoja te veçanta në arsimin parauniversitar 2010-2015 dokument ky i cili është hartuar ne vitin 2010.
- **Plani individual i arsimit PIA-** Plani individual i arsimit është dokument zyrtar pedagogjik i cili hartohet për fëmijët me nevoja të veçanta arsimore, për të cilët ekipi vlerësues i ekspertëve të fushave të ndryshme zhvillimore ka marrë vendimin për edukim dhe arsimim me nevoja të veçanta.

Arsimi gjithëpërfshirës

Përfshirja sociale është një çështje e të gjithë shoqërisë dhe jo vetëm e sistemit arsimor. Arsimi gjithëpërfshirës, si një hap i parë drejt përfshirjes sociale, është në dobi të të gjithë shoqërisë. Përvoja e shekullit të kaluar i dha një mësim të çmuar shoqërisë se veçimi i një pjese të nxënësve në shkolla të veçanta ka efekte negative në jetën e tyre të mëtejme por edhe të shoqërisë në përgjithësi.

Në shumë sisteme arsimore të vendeve të ndryshme, gjithëpërfshirja është bërë tashmë realitet, por i shoqëruar me vështirësi të shumta. Me këtë sfidë po ballafaqohet edhe Kosova, e cila po bënë përpjekje në drejtim të realizimit të konceptit të arsimit gjithëpërfshirës.

Gjithëpërfshirja si filozofi arsimore është relativisht e re në Kosovë, edhe si koncept edhe si praktikë. Ky koncept dhe kjo praktikë ka ardhur në Kosovë pas vitit 1999 bashkë me reformat tjera arsimore.

Gjithëpërfshirja në arsim ka si synim përfshirjen e të gjithë fëmijëve pa dallim race, gjinie, etnie, aftësie të kufizuar apo ndonjë dallim tjetër në shkollën më të afërt të regullt.



Shkollat gjithëpërfshirëse

Shkollat gjithëpërfshirëse promovojnë dhe sigurojnë edukim dhe arsimim për të gjithë femijet pa marr parasysh kushtet e tyre fizike, intelektuale, shoqërore, emocionale dhe gjuhësore. Gjithëpërfshirja është proces i cili nuk mund të arrihet brenda një kohe të shkurtër. Kjo ka si synim ndryshimin e vazhdueshëm të sistemit arsimor, të shkollës por edhe të vete mësimit për ta bërë atë më fleksibil, më të përshtatshëm për t'ju përgjigjur nevojave dhe larmisë së nxënësve. Synimi është që shkolla të jete një vend ku çdo fëmijë apo nxënës të ketë mundësi të shpallë vlerat individuale, të ndjehet i pranuar dhe i vlerësuar dhe të përfitojë maksimalisht nga procesi mësimor.

Shkolla gjithëpërfshirëse promovon dhe respekton keto parime:

- Përfshirjen, edukimin dhe arsimin e çdo nxënësi;
- Eliminimin e pengesave të çdo nxënësi në mësimnxënie;
- Rritjen e pjesëmarrjes aktive në procesin mësimor;
- Planifikimi i mësimit duke marr parasysh nevojat e secilit nxënës në klasë.
- Nxënësit janë të përfshirë në mënyrë aktive në mësimit.
- Mësuesit planifikojnë dhe vlerësojnë në bashkëpunim me njëri-tjetrin.
- Mësuesit dhe gjithë personeli bashkëpunojnë me njëri-tjetrin.
- Mësuesit dhe nxënësit trajtojnë njëri-tjetrin me respekt.
- Ekziston partneriteti midis shkollës dhe komunitetit.
- Drejtoria e shkollës dhe mësuesit bashkëpunojnë
- Nxënësit vlerësohen në mënyrë të drejtë
- Shkolla përpiqet të minimizojë çdo formë të diskriminimit.
- Shkolla përpiqet të pranojë të gjithë nxënësit e zones që mbulon
- Shkolla organizon grupe të mësimit në mënyrë që të ndihmojë të gjithë nxënësit që kanë vështirësi në të nxënë.
- Organizon trajnime të mësuesve që t'ju ndihmojë atyre në trajtimin e larmisë së nevojave të nxënësve.
- Praktikat e punës me fëmijët me nevoja të veçanta shfrytëzohen për zvoglimin e pengesave në mësimit dhe pjesëmarrje aktive në procesin mësimor të të gjithë nxënësve.

Klasat gjithëpërfshirëse dhe roli i mësimdhënësit

Klasë gjithëpërfshirëse është ajo në të cilën janë përfshirë të gjithë nxënësit pavarësisht nga pengesat që mund të i kenë. Gjithëpërfshirja është term i cili referohet të gjithë nxënësve.

Çdo nxënës ka nevoja dhe aftësi të ndryshme dhe për këtë arsye ka nevojë që mësimdhënësi të ketë informata për fëmijët në mënyrë që mësimdhënia e cila të zhvillohet të jete e përshtatshme me nevojat dhe interesimet individuale të nxënësve.

Janë disa element të rëndësishëm që e karakterizojnë klasën gjithëpërfshirëse:

- Partneriteti dhe bashkëpunimi me mësimdhënës tjerë, stafin profesional të shkollës dhe prindër janë kyçe për përmirësimin arritjes së të gjithë fëmijëve përfshi edhe ata me nevoja të veçanta arsimore.
- Organizimi i përshtatshëm i klasës për të gjithë fëmijët përfshi edhe organizimin brenda orëve mësimore duke angazhuar të gjithë fëmijët në aktivitete me interes për ta mund të përfitohet kohë e disponueshme në klasë për të përkrahur me mësim shtesë apo punë individuale për fëmijët me nevoja të veçanta arsimore.
- Zhvillimi i aktiviteteve interaktive me nxënës në të cilat përfshihen të gjithë, pa marrë parasysh nevojat e theksuara të fëmijëve me nevoja të veçanta arsimore.
Fëmijët në klasë janë një bashkësi e tërë, dhe çdo fëmijë ka nevojë për të stimuluar imagjinatën e tyre të mjaftueshme për t'i bërë ata të duan të mësojnë dhe të përkrahin njëri tjetrin.
- Përdorimi i metodave dhe teknikave të ndryshme të mësimdhënies,
- Hartimi i materialeve didaktike të përshtatshme për moshën e nxënësve, literatura, mjetet dhe pajisjet ndihmëse që ndihmojnë të gjithë për zhvillim të mësimdhënies dhe mësimnxënies dhe planeve individuale në mënyrë efektive dhe të përshtatshme për çdo fëmijë

Kush e mbështetet shkollën gjithëpërfshirëse?

Arsimi gjithëpërfshirës si filozofi arsimore për t'u jetësuar kërkon edhe mekanizma mbështetës të cilët i ndihmojnë institucionet arsimore në sigurimin e gjithëpërfshirjes. Në kuadër të kësaj në Kosovë funksionojnë disa mekanizma të cilët i mbështesin institucionet arsimore në këtë fushë si:

Edukatori mbështetës

Në bashkëpunim me edukatorët identifikon fëmijët me nevoja të veçanta sipas grup moshave. Planifikon dhe organizon aktivitete të përbashkëta me edukatorët e grupeve ku ka fëmijë me nevoja të veçanta si dhe sipas nevojës punon edhe individualisht me ata. Përpilon planin individual të arsimit bashkë me edukatorët e rregullta, prindin dhe anëtarët tjerët të ekipet të PIA dhe po ashtu ndihmon në vetëdijesimin e stafit të institucionit për procesin e gjithëpërfshirjes. Këshillon dhe ndihmon edukatorët e rregullta se si të punohet me fëmijët me nevoja të veçanta dhe si të menaxhoj punën nëpër grupe dhe s'bashku hartojnë materiale alternative. Ndihmon drejtorin e IP dhe stafin tjetër udhëheqës për akomodimin e fëmijëve me nevoja të veçanta. Bashkëpunon me Qendrat Burimore rreth metodave të mësimdhënies, materialeve mësimore dhe rreth mbështetjes së nevojshme për nxënësit dhe po ashtu ndihmojnë në integrimin e fëmijëve me nevoja të veçanta arsimore nga Qendra Burimore në shkollë të rregullt dhe nga klaset e bashkangjitura në klaset e rregullta.

Mësuesi mbështetës

Brenda shkollës mësuesi mbështetës në bashkëpunim me mësimsdhënësit klasor/kujdestarët identifikojnë fëmijët me nevoja të veçanta arsimore. Përpilon planin individual të arsimit (PIA) bashkë me mësimsdhënësin e rregullt, prindin dhe anëtarët tjerët të ekipet të PIA-s dhe po ashtu ndihmon në vetëdijesimin e stafit të shkollës për procesin e gjithëpërfshirjes. Këshillon dhe ndihmon mësimsdhënësit e rregullt se si të punohet me fëmijët me nevoja të veçanta arsimore dhe si të menaxhoj me klasën gjithëpërfshirëse dhe s'bashku hartojnë materiale mësimore alternative. Bashkëpunon me Qendrat Burimore rreth metodave të mësimdhënies, materialeve mësimore dhe rreth mbështetjes së nevojshme për nxënësit dhe po ashtu ndihmojnë në integrimin e fëmijëve me NVA nga Qendra Burimore në shkollë të rregullt dhe nga klaset e bashkangjitura në klaset e rregullta.

Mësuesi udhëtues

Identifikon nxënësit me nevoja të veçanta në shkollat e rregullta dhe institucione

tjera dhe i paraqet rastet para grupit bërthamë, bashkëpunon me shkollat e rregullta, identifikon nevojat e nxënësve dhe mbështet ato me materiale dhe mjete tjera të nevojshme, mbështet mësimdhënësit e shkollave të rregullta me këshilla profesionale, koordinon punën e Qendrës Burimore me shkolla të rregullta, bashkëpunon me ekipin bërthamë dhe atë mbështetës të shkollës.

Psikologu

Psikologu që ofron shërbime psikologjike në shkollë fokusohet në promovimin dhe zhvillimin mendor e fizik të nxënësve si dhe në ndihmesën dhe mbështetjen që jep për rritjen e cilësisë së procesit të mësim nxënies dhe mësimdhënies. Psikologu bashkëpunon me personelin administrativ dhe pedagogjik për konceptimin dhe realizimin e shërbimeve që lidhen me vlerësimin e rezultateve të nxënësve, me orientimin e karrierës dhe me zhvillimin social dhe personal të nxënësve, nëpërmjet:

Sigurimit të shërbimeve të drejtpërdrejta për fëmijët dhe nxënësit në nevojë.. Vlerësimin dhe interpretimin të rezultateve të nxënësve, të stafit pedagogjik të shkollës dhe të prindërve.

Shërbimeve këshillimore dhe trajnuese për stafin e shkollës dhe prindërit. Konceptimit dhe realizimit të shërbimit psikologjik në përputhje me politikat e zhvillimit të arsimit dhe të institucionit arsimor.

Pedagogu

Pedagogu përqendrohet në zhvillimin profesional të mësimdhënësve dhe zhvillimin e profileve të nxënësve në bashkëpunim me mësimdhënësit duke përdorur teknika dhe metoda bashkëkohore po ashtu është bashkëpjesëmarrës në hartimin e PIA-se.



BASHKEPUNIMI I SHKOLLËS GJITHEPËRFSHIRESE ME PRINDERIT

Shkolla gjithëpërfshirëse është e fokusuar ne fëmijën, prindërit ne shkollën gjithëpërfshirëse konsiderohen si partner me te rëndësishëm, sepse, ata e njohin me se miri fëmijën e tyre.

Prindërit janë forca shtytëse për ndryshim pozitiv te shkollës, prindërit kanë kontribuar në reformën arsimore dhe gjithëpërfshirëse ne Kosovë. Sot, shumë shkolla kanë prindërit si partnerë ata së bashku kujdesen për një dimension më të gjerë të jetës së nxënësve, si në kuptimin ekzistencial edhe në drejtim të përfshirjes së tyre në shoqëri. Studimet kanë vërtetuar se angazhimi i prindërve kontribuon në cilësinë dhe në efikasitetin e shkollës. Shkollat gjithëpërfshirëse dallojnë edhe në bashkëpunimin efikas me prindër.

Qëllimi i bashkëpunimit është që prindërit e nxënësve të inkurajohen më shumë të bashkëpunojnë me shkollën. Përgjegjësia për komunitetin shkollor krahas shkollës do te marrin edhe prindërit si një grup, ata do të mbështesin shkollën dhe do ta bëjnë atë më të fuqishme. Ky shkëmbim i informatave dhe ideve ne bashkëpunim me shkollën i forcon prindërit, ne suksesin me te madh te fëmijëve në shkollë dhe kontribuon në masë të madhe për të dyja palët, shkolla e fuqishme dhe prindërit të fuqishëm. Rëndësia e përfshirjes së prindërve në shkollë është nevojë imediate, në dekadat e fundit kjo temë është në fokus të shumë studimeve. Bashkëpunim i mirë në mes të shkollës dhe prindërve mundëson monitorimin e vazhdueshëm ne funksionimin dhe zhvillimin e nxënësve, ose, ne gjetjen e shkakut te ndonjë vështirësie, duke treguar boshllëqet dhe për të inkurajuar rrjedhën normale të zhvillimit. Bashkëpunimi i ndërsjellët i shkollave dhe familjeve promovon edukimin dhe arsimin, andaj, ka një ndikim pozitiv në suksesin e fëmijëve në shkollë, por edhe në sjelljen e tyre të përgjithshme.

Arritja e suksesit te fëmijëve në shkollë nuk trashëgohet por ndikimi më i madhe i suksesit vjen nga edukimi varësisht nga ajo se si fëmijët ambientohen në shkollë. Prindërit kanë ndikim edhe tek fëmijët e vegjël se në çfarë mënyre në të ardhmen këta fëmijë do përshtaten në shkollë. Bashkëpunimi i pamjaftueshëm ndërmjet shkollës dhe prindërve ka pasoja serioze në arritjen e rezultateve në të nxënit dhe

në mësimdhënie. Në qendër të bashkëpunimit mes shkollave dhe prindërve është mirëqenia e fëmijës. Një qëllim i rëndësishëm i bashkëpunimit midis prindërve dhe shkollës është shkëmbimi i rregullt dhe të institucionalizuar të informacioneve dhe ideve.



Praktika të mira

Nga viti 2009 në Kosovë ka filluar të punohet me institucionet parashkollore dhe shkolla me qëllim të sigurohet një ambient sa me gjithëpërfshirës për fëmijë dhe nxënës jo vetëm në kuptim të përfshirjes fizike por edhe në sigurimin e edukimit dhe arsimin cilësor. Puna me këto institucione të cilat kane qene pilote në këtë fushë ka mundësuar që edhe të ne të kemi modele pozitive të institucioneve arsimore gjithëpërfshirëse të cilat do të shërbejnë si model i suksesit edhe për institucionet parashkollore dhe shkollat tjera në Kosovë. Shembuj të modeleve pozitive janë edhe Institucioni Parashkollor “Gëzimi ynë” në Prishtinë dhe shkolla fillore dhe e mesme e ulet “Thimi Mitko” në Gjilan.

Kopshti “Gëzimi ynë” Prishtinë

Deoni ka filluar kopshtin në grup moshën 2-3 vjeç. Me ndihmën e edukatores mbështetëse dhe motrës edukatore Deoni është prezantuar para shokëve të dhomës dhe brenda javës së parë të Deonit në kopsht i është bërë edhe PIA. Sikur të gjithë fëmijët e tjerë të kopshtit edhe Deoni ka kaluar nëpër fazën e adoptimit. Dalë nga dalë por me një përkushtim të madh ai është kyçur me sukses në të gjitha aktivitetet e kopshtit dhe suksesshëm është pavarësuar për gjitha veprimtaritë e tij individuale.

Deoni, suksesshëm arrin t'i përfundoj të gjitha detyrat dhe obligimet sikurse edhe bashkë moshatarët e tij por i duhet vetëm pakëz kohë më tepër.

Tani ai është në grupin edukativ dhe suksesshëm është i integruar ne në të gjitha aktivitetet e kopshtit.

Shkolla “Thimi Mitko” Gjilan

Tina fillimisht ka vijuar për tre vite kopshtin “Ardhmëria I” në Gjilan dhe pas kësaj kohe me kërkesën e prindërve regjistrohet në klasën e pare në shkollën fillore “Thimi Mitko” në Gjilan.

Me qëllim të planifikimit sistematik të mësimdhënies, ofrimin e mbështetjes së nevojshme si dhe për vlerësimin e përparimit individual në mësim, mësimdhënësi mbështetës në bashkëpunim me prindërit, mësimdhënësin klasore si dhe drejtorin e shkollës kan hartuar PIA-në.



Nga mësuesja klasore janë përcaktuar aktivitete me qëllim të socializmit dhe ngritjes së pjesëmarrjes së fëmijës në aktivitetet e caktuara.

Bashkëmbësime (mësimdhënës klasorë dhe mbështetës) në klase ka ndikuar në ngritjen e pjesëmarrjes dhe performancës në mësimnxenje. Ndërsa, puna individuale ka ndihmuar në ngritjen e performancës në lëndet e individualizuara. Me anë të këtyre aktiviteteve është arritur një klimë bashkëpunimi me të gjithë nxënësit.



Tani, Tina është në klasën e tretë dhe është e integruar në të gjitha aktivitetet e klasës dhe të shkollës.



ARSIMI
GJITHËPËRFSHIRËS
E DREJTË
E SECILIT

Broshura u punuar nga: **Departamenti për Politikat e Arsimit Parauniversitar**
Divizioni për Arsim me Nevoja të veçanta në
Ministrinë e Arsimit Shkencës dhe Teknologjisë

Adresa : Agim Ramadani , 10000 Prishtinë
Telefoni: +38138541067

